

PROLETARAC

Entered as second-class matter, Dec. 6, 1907, at the post office at Chicago Ill. under the Act of Congress of March 3rd, 1879.

Office: 2146 Blue Island Ave.

"Delavci vseh dežela, združite se!"

PAZITE!

na številko v oklepajki se nahaja poleg vsakega naslova, prilepljena spodaj ali na ovitku. Ako (272) je številka tedaj vam s prihodnje številko našega lista počeče naročnina. Prosimo, ponovite jo takoj.

Stev. (No.) 271.

Chicago, Ill., 19. novembra (November) 1912.

Leto (Vol.) VII.

Odhodu sodruga Et. Kristana.

Sodrug Etbin Kristan odpluje v dni iz New Yorka proti Evropi; odpluje nazaj tja, kjer, pravi — kakor se je sam izrazil pri lovsu v Chicagi — da je "na stara domovina".

Znamenita je bila tura s celo vrsto predavanj, katero je pravkar končal sodrug Kristan. Znamenita — naravnost velikanska, vspomembna in trdno upamo, da bo plodovita.

Dva meseca in pol je bil sodrug Etbin Kristan med nami. V tem kratkem času je preprosto deset držav razprostirajočih se na zahodu, v sredi in na severozahodu naše republike. Kakor bo razvidno iz poročila tajništva Jugoslovanske Socialistične Zveze, ki izda v kratkem, imel je sodrug Kristan okrog štirideset shodov — ravno toliko predavanj. Vseh shodov se je odeložilo približno 10.000 oseb — Slovencev, Hrvatov in Srbov. V mnogih mestih, kot n. pr. Cleveland, Milwaukee, St. Paul, je bil naval delavcev tako velik, da vsi niso mogli v dvorane. Moralni vspanje predavatelja, ture Kristanove je torej naravnost velikanski, da boljše ni bilo železi. Vspanje je bilo tudi materielnem oziru: prodalo se veliko socialističnih knjig in rošur, nabralo se je precej napenine na naše časopise in tudi rostovljni prispevek na shodih — povprečno precej znesli.

Seveda — doba je bila kratka. Ko bi bila hotela organizacija srečati vsem prošnjam in zahtevam iz raznih naselbin, ki so zahtevale Kristanov poset, moral bi sodrug Kristan ostati najmanj to dni v Ameriki. Ali za enkrat ni bilo mogoče. Vendar v zvezi s tem, da je sodrug Kristan odšel nazaj na stara domovina, kamor ga kliče dolžnost. Ključna dela in boj v socialističnih vrstah na Slovanem jugu. Naša dolžnost pa je, drugi širom Amerike, da plodovitega je zasejala Kristanova tura, tudi obrodi največji sad! Sodrug Kristan je odšel nazaj na stara domovina, kamor ga kliče dolžnost. Ključna dela in boj v socialističnih vrstah na Slovanem jugu. Naša dolžnost pa je, drugi širom Amerike, da plodovitega je zasejala Kristanova tura, tudi obrodi največji sad!

Sodrug Kristan je odšel nazaj na stara domovina, kamor ga kliče dolžnost. Ključna dela in boj v socialističnih vrstah na Slovanem jugu. Naša dolžnost pa je, drugi širom Amerike, da plodovitega je zasejala Kristanova tura, tudi obrodi največji sad!

Sodrug Kristan je odšel nazaj na stara domovina, kamor ga kliče dolžnost. Ključna dela in boj v socialističnih vrstah na Slovanem jugu. Naša dolžnost pa je, drugi širom Amerike, da plodovitega je zasejala Kristanova tura, tudi obrodi največji sad!

Sodrug Kristan je odšel nazaj na stara domovina, kamor ga kliče dolžnost. Ključna dela in boj v socialističnih vrstah na Slovanem jugu. Naša dolžnost pa je, drugi širom Amerike, da plodovitega je zasejala Kristanova tura, tudi obrodi največji sad!

Sodrug Kristan je odšel nazaj na stara domovina, kamor ga kliče dolžnost. Ključna dela in boj v socialističnih vrstah na Slovanem jugu. Naša dolžnost pa je, drugi širom Amerike, da plodovitega je zasejala Kristanova tura, tudi obrodi največji sad!

Novi izgredi v W. Virginiji.

Minuli teden so se v Cabin Creek okraju pojavili novi izgredi. Kakor nezanesljiva poročila trdijo, so štrajkujoči rudarji napadli vlak Chesapeake & Ohio železnice, na katerem so se vozili privatni detektivi in stavitokazi. V tem spopadu je bilo sedem rudarjev ubitih in težko ranjenih. Ranjena sta bila tudi dva "skeba". V sled tega je pričakovati, da bo guverner Glasscock zopet poslal milico v po štrajku prizadet okraj.

Položaj štrajkarjev je zaradi pritiskajoče zime vsak dan obupnejši. Brez sredstev za življenje in brez zavetja so prisiljeni stanovati na prostem. Poleti je imel guverner lepo priliko, da bi premogovne podjetnike prisilil, da bi priznali vsaj glavne opravilne zahteve štrajkarjev. Poslal je milico, a kaj je bilo rudarjem s tem pomaganom. Pobrali so jim orožje, izgnali jih na povelje premogovnih baronov iz kompanijskih barak ter jih pustili neoborožene in brez zavetja privatnim detektivom in morilecem, ki so po odhodu milice takoj zopet začeli uprizarjati barbarska grozodejstva. Vsakomur je na podlagi tega jasno, da štrajkarjem ni preostajalo drugega kakor, da se zopet oborože ter branijo pred kompanijskimi psi.

Premogovski baroni danes stojijo bolj trdno kakor so ob začetku štrajka in niti na misel jim ne bodi, da bi štrajkarjem dovolili kako zahtevo. Oni namreč vedo, da bo delavce prisilila zima nazaj v stari jarem. Ko bi poleti guverner zavzel odločnejše stališče prot njim, bi se podjetniki nedvomno podali. Sicer pa od plačenega kapitalističnega podpornika, kakoršen je guverner Glasscock, delavci ne morejo pričakovati pomoči.

Soc. mayor obsojen.

Soc. mayor George R. Lunn v Seheneetady, N. Y., je bil pred rekordnim sodiščem v Little Falls, N. Y., obsojen na \$50 denarne kazni ali pa pet deset dni zapora. Lunn je bil namreč aretiran pred tremi tedni, ker je na cesti govoril štrajkujočim delavcem. Svoboda govora je po konstituciji Z. dr. vsakomur garantirana, a kapitalistične piščavke se boje, da bi delavci spoznali resnico, zato protipostavno oretirajo vsakogar, ki skuša razkriti njihove lopovštine.

Mayor Lunn si je v svesti, da ni ničesar zakrivil in zato tudi noče plačati kazni. V svojem zagovoru je dijale: "Jaz nisem provzročil oviranja prometa in ne kalil reda, hotel sem le nagovoriti mirne zborovalce. Državno pravičnost se je zavzelo za me zgol iz pred-sodkov. Ako sem pozival štrajkarje, da naj se poslužujejo mirnih sredstev pri poravnavi stavke, gotovo še nisem kršil zakona. Ravno sem ponavljal besede Abrahama Lincoln, ko me je policija ustavila. Jaz sem še vselej nasvetoval mirno poravnavo nasprotstev in še nikdar ni izšla iz mojih ust beseda o nasilju in takih slučajih, ki naj se vedno poravnajo na podlagi svobode. Tudi se nisem zoperstavljal aretaciji! Prijeli so me in vrgli v ječo. Pri tem se gre za naša načela in zato ne bom plačal niti centa, ako moram biti kaznovan zato, ker sem se poslužil svojih pravic kakor državljan Združenih držav, potem bom šel v ječo." Lunnov zagovornik bo uložil pritožbo na višjo instanco.

1000 NOVIH NAROČNIKOV!

Za kontest za 1000 novih naročnikov "Proletarac" se je že oglašilo že lepo število sodrugov. Ali si ti med njimi? Ako ne, še danes izreži kupon ter ga pošlji na "Proletarac"! Pokaži, da si zaveden delavec! Od agitacije zavednih je odvisna prebujanje nezavednih delavcev! Vrla Proletarčeva armada na noge! Prosto-vojniki, kje ste? Na dan!

BOJ VOJNEMU MOLOHU!

Balkansko klanje—sramota za civilizirani svet!

Že par mesecev divja na Balkanu mesarsko klanje. Koljejo se — ne zveri, temveč ljudje! Toda ljudje so postale — zveri! — Človek — civiliziran človek — postane zver tisti trenotek, če ubije sočloveka z slepe srasti; ali moriti premišljeno, z namenom — pripravljati se, organizirati se za klanje na debelo — je pa že več kot zverinsko. Divja zver je proti takim ljudem — morilecem — inteligentno bitje . . .

Na Balkanu divja mesarsko klanje. Temu človeškemu klanju pravijo: vojna. Naj ga nazivljejo kakor hočejo, naj ga vsi verniki in vsi patriotje na svetu ograñjajo z vsjo postavnostjo in z vseni veneci glorijske in naj ga sankcionirajo in blagoslavljaajo vsi papeži in vse cerkve na svetu — mi pravimo, da je vojna **prosto klanje**, klanje, ki je toliko bolj barbarsko kolikor bolj upije svet, da je kulturen, civiliziran!

Črnogorci, Srbi, Bolgari in Grki so vdrlji v Turčijo in po celim turškem ozemlju v Evropi divja barbarsko klanje, kakoršnega še ni videl moderni svet. Človek — zver kolje, strelja, seka in prebada človeka — zver! Krvavi moloh ima svoj veliki dan. — Strašna so slike, ki odsevajo iz prostranega morišča. Kupi mrtvecev . . . Potoki in reke tečejo rdeče pobarvane s človeško krvjo . . . Vozovi ranjenecv se vračajo s polja klanja . . . Voz za vozom . . . Pred par meseci krepki in zdravi možje in fantje so danes hroneci, pohabljeni — raznesene postave . . . Bežeči Turki koljejo na gaden in grozen način mirne ljudi — starec, žene in otroke: vojna dela zveri! . . . Srbi, Bolgari in Črnogorci drve za njimi maščevanja in divje morilne strasti polni in koljejo istotako na gaden in grozen način: vojna dela zveri! . . . Povsod klanje . . . ogenj . . . kri . . . zverinski krik — in smrt . . .

Čemu to klanje? Čemu človek kolje človeka — čemu čete ljudi koljejo drugo četo ljudi? Ali imajo tisti, ki se koljejo in ubijajo drug drugega, kakšno korist od tega klanja? Ali imajo tisti, ki so na bojni fronti, ki vršijo klanje in ki padajo in umirajo v visokih kupih — in to so delavci, proletarci! — ali imajo tisti kakšen dobiček od tega, da napajajo črno zemljo s svojo gorko krvjo? Ali se mogoče borijo za svoje koristi, za svojo svobodo?

NE! NE! — IN NE! Mesarsko klanje na Balkanu se vrši zato, ker tako hoče roparska avtokracija, ker tako hoče roparska buržoazija in ker tako hoče roparski kapitalizem!

Srbski, črnogorski, bolgarski in grški proletarci na eni in turški proletarci na drugi strani, kateri se koljejo med seboj, kateri so nahujskani drug proti drugemu in ponižani na nivo krvoločne zveri — ti nimajo nobenega dobička od tega klanja! Proletarci, delavci, kateri stojijo v prvih vrstah in kateri s svojimi telesi prestrezajo kroglice in bajonete, nimajo niti najmanjše koristi od tega! Jedinu, kar imajo, so kroglice — in ako uidejo smrti, imajo razbite ude, bedo, glad in be-rasko palico, kadar se vrnejo z morilnega polja. To imajo vojaki — delavci od vojne! —

Dobiček od vojne, od barbarskega klanja imajo samo tisti, ki so vojno provzročili; dobiček ima kapitalizem in njegove privravec: kroganiki in buržoazija. Dobiček imajo tisti, ki niso na bojni fronti, ki so od zadaj na varnem pred kroglicami, ki sede v svojih palačah na mehkih blazinah in s satanskim nasmehom čitajo novice z bojne-ga polja! Tem je vojna pravi blagoslov božji! Ni čuda, da ukažejo blagoslovljati armadne kore in zvoniti in moliti po cerkvah za "srečno zmago". Zakaj se denarni in kronani mogotci ne podajo v bojno fronto pred točo krogelj — če je "tako sladko umreti za domovino in sv. ver" kakor pripovedujejo ignoratnim proletarcem? Zakaj? O, razume se, zakaj ne! Mogotci niso tako neumni, da bi se pustili ubiti; oni znajo ceniti svoja ničevredna življenja. Kdo bi potem užival plen, ki ga prinese vojna? Umirajo naj za "domovino in vero" — neumni prostaki, ki niso za drugo! Tako si mislijo kralji in kapitalisti in lepo ostanejo doma, kjer se vesele plena in zabavajo s priležnicami . . . Če pa že gre kateri na bojišče, da s tem preslepi in še bolj podkuri tiste, ki so na fronti — je vedno bolj v ozadju, kamor ne prileti smrtonosna kroglica . . .

Dva meseca je divja klanje na Balkanu — toda ali ste v tem času še slišali, da je ubit črnogorski kralj, srbski kralj, grški kralj, bolgarski car ali ktera druga velika glava? Ja — le čakajte! Tem vele-morilecem, ki so odgovorni za vso prelito kri, se še ni skrivil las na glavi, niti se ne bo, pa magari če traja vojna še leto dni. Pač pa je na drugi strani padlo — kakor govore znanja poročila — do danes v balkanski vojni na obeh straneh 150.000 mož! 150.000 vojakov — prostakov, samih proletarcev, delavcev in kmetov — kvečjemu kakšen oficir vmes — je obležalo mrtvih in ranjenih na polju barbar-skega klanja! **STOINPETDESET TISOČ! Premislite to!** Ako bi kakšen noroglavi anarhist vrgl bombu in usmrtil deloma ranil 150.000 ljudi — jo! kakšen krik bi bil po celim svetu! Kakšno zgražanje — in seveda po pravici! — bi bilo to, kakšno ogorčenje! In če bi bilo mogoče, dotičnega anarhista bi potem stokrat obesili, linčali, ostrelili in sežgali na električnem stolu! . . . Na Balkanu je pa padlo 150.000 mož mrtvih in ranjenih — in nihče se ne zgraža — nihče ne protestira (razen razrednozavednih delavcev) — — ravno narobe: vse je v redu in kronanim in oclindranim anarhistom, ki so v resnici največji in najbolj divji anarhisti, kar jih zemlja nosi, pošiljajo čestitke in slavo jim pojejo! —

Balkanskim monarhom se je zahotelo zemlja — več zemlje. Ruskemu carju se je zahotelo morskoga obročja ob Sredozemskem morju. **Ze leta in leta je hujskal ruski car balkanske monarhije proti Turčiji.** Posrečilo se mu je! Takozvana visoka politika — z drugimi besedami: skrivna dogovaranja pri čaju in šampanjcu za tolovajstvo in rop — evropskih kronanih razbojnikov in velekapitalističnih roparjev je končno zmešala karte tako spretno, da so balkanski monarhi dobili karto za mesarsko klanje. Tako se je pričela krvava igra.

Seveda — igro so zaigrali šele črnogorski, srbski, bolgarski in grški proletarci. **Kajti brez teh ni nič.** Povedali so jim, da morajo nad Turka — kot kristjani nad nekrščanskega Turka — za sveto vero! — za čast domovine! — križ proti polmeseču! — In to je obveljalo. Podkurni verski fanatizem, nacionalni fanatizem in obuditi staro, staro sovraštvo napram Turkom — pa je dovolj za nevedno, prosto maso, ki je tako vzgojena. O, če bi proletarci zavezne in turške armade znali za pravi vzrok vojne; če bi znali, da so samo golo orodje (Nadaljevanje na četrti strani.)

Na novo delo.

Navidezen poraz, katerega so socialisti v Milwaukee, Wis., doživeli pri zadnjih volitvah, je pokazal smer novemu in velikemu agitacijskemu delu, na katerega se pripravljajo s polno parotamkajšnji sodrugi. Okrajni organizator sodrug Edmund T. Melnus se je izrazil, da se nikoli ni bilo v njegovem okraju toliko zanimanja za socializem kakor ravno sedaj. Ljudje so v veliki meri začeli zgubljati strah in predsodke do socializma. Njihova želja, spoznati socializem do korenin, postaja vsak dan bolj očitna. Tamkajšnja soc. stranka se tega velikega momenta zaveda v polni meri in zato izdeluje obsežne priprave za — obsežno izobraževalno kampanjo, kakeršne menda se ne pozna nobeno mesto v Ameriki. Naloga te kampanje bo, da se potom predavanj po vseh delih okraja seznanijo ljudi s socialističnim naukom ter tako prežene neštevne napačne pojme o socializmu, katere so jim nasprotniki vedoma in nevedoma vcepili. Do konca zadnjega tedna je imelo že deset organizacij zarentane dvorane za predavanja. Po sedanjih načrtih se bo vršilo vsak mesec najmanj 30 predavanj. Predavanjanja se prično prihodnji mesec. Okrajna soc. organizacija bo poklicala na pomoč več znanih znanjih govornikov v ta namen. Tako na primer iz Chicage, New Yorka, Kansasa, Oklahome in Massachusettsa.

Poleg tega bodo v mesecu februarju na južni in na zapadni strani mesta predavanja socialističnega liceja, o katerega sijajnem uspehu so socialisti prepričani.

Ker je v Milwaukee okraju tudi več močnih jugoslovanskih organizacij, smo sigurni, da bodo te storile svojo dolžnost ter pomagale, da bo ta izobraževalna agitacija kar najlepše uspela.

Po republikanski poti.

Ameriški velekapitalisti niso zastoj izdali milione za Wilsonovo izvolitev in se tudi niso zastoj veselili njegove zmage, kajti oni dobro vedo, da so republikanci in demokratje ena duša v dveh telesih kar so socialisti ob vsaki priliki povdarjali. Zategadel se pa tudi sedaj prav nič ne čudimo, ko prihajajo iz demokratskega kraljevstva vesti, da se bo pod Wilsonom nadaljevalo Taftovo razbijanje in razpuščanje roparskih trustov. S tem je toliko povedano kakor, da bodo demokratje pustili raznim Rockefellerjem, Morganom, Armourjem ravno tako prosto roko v izžemanju ameriškega ljudstva, kakor so jo pustili republikanci. No sicer je pa ameriški narod rad izkoriščan: az kar je glasoval, to bo dobil! Kadar se bo streznil bo tudi izkoriščanja konec!

Kaj bo s Taftom.

Veliko "dobrih in skrbnih" državljanov sedaj skrbi kaj bo s Taftom, ko bodo zgubil službo 4. marca. Kakor znano, se Taft smeje iz srea, veliko je in tiho misli. In omenjeni državljanji se sedaj boje, da je nesrečni Bili zgubil vse navedene dobre lastnosti. Bre zskrbli! Bili si je znal kot advokat in kot uradnik napolniti bančni predal; zato je vsak strah, da Tafta čaka sirotišnica, brez podlage. Povrh vsega je bil pa Taft še ponižan in udani sluga svojih višjih "bosov", ki ga bodo za zvesto službovanje pensionirali, vsaj zaslužil je.

1000 NOVIH NAROČNIKOV!

Za kontest za 1000 novih naročnikov "Proletarac" se je že oglašilo že lepo število sodrugov. Ali si ti med njimi? Ako ne, še danes izreži kupon ter ga pošlji na "Proletarac"! Pokaži, da si zaveden delavec! Od agitacije zavednih je odvisna prebujanje nezavednih delavcev! Vrla Proletarčeva armada na noge! Prosto-vojniki, kje ste? Na dan!

Naša vlada v službi dolarja.

Po vsem svetu so šle pred kratkim vesti o revoluciji v Nicaragu, Sredna Amerika, ter o posredovanju Združenih držav v tej revoluciji. Te vesti so bile tako prikrojene, da je ves svet mislil, da je vlada Z. dr. izvršila velezaslužno delo, ko je poslala v Nicaragu svoje vojaštvo, da je s silo naredilo mir. Revolucionarje so te vesti slikale kot topla zločincev, ki so nevarni življenju in imetju in katere je zato treba potresti in pobesiti. Na podlagi teh lažljivih poročil je vsakdo odobralvalet početje naše vlade in kapitalistično časopisje je trdilo, da je bil sveta dolžnost Z. dr., da so naredile mir.

Sedaj pa prihajajo iz zanesljivih virov poročila, ki kažejo, kako nesramno je bil svet nalagan in da je bila najostudnejša laž poročena za resnico ter da je bilo posredovanje naše vlade posledica naostudnejše koristolovščine kapitalističnih spekulantev iz Z. dr. Nicaragujski narod je namreč pred kratkem izvolil novega predsednika, ki pa ljudskim izkoriščevalcem ni bil po volji, ker se jim ni hotel dati podkupiti ter jim tako prepustiti svoj narod na milost in nemilost. Zato so sklenili ti lopovi, ki so v službi velekapitalistov iz Severne Amerike, da se maščujejo nad njim. Pregovorili so statega predsednika, ki je bil hlapec v njihovi službi, da ne zapusti predsedniškega mesta, četudi je propadel. Volja naroda pri njem ni prišla v poštev. Ako je torej ljudstvo hotelo priti do svojih pravic, mu je preostajala samo revolucija zoper tiranskega predsednika in njegovo kapitalistično gardo. Naše vojaštvo je novoizvoljenega predsednika vjelo ter ga poslalo v Panamo.

Tako vlada naše "svobodne" republike pomaga teptati svobodo drugih narodov ter iste vplebati v verige tiranstva in kapitalističnega suženjstva, a vse to samo zato, ker je profit par nenasnih oderuhov v nevarnosti.

Da pa je mogoče tako infamne laži in zavijanja resnice pošiljati v svet, zato skrbi kapitalizem na ta način, da kontrolira in lastuje vse telefone in brzojavne ter povrh se navičarski trust, ki pošilja v svet le take in tako predelane vesti, da svet ne more spoznati natanko kapitalističnih lumparij.

Ameriško ljudstvo je dalo kapitalistom svoje glasove. V zahvalo bodo kapitalisti gledali na to, da bodo ljudstvu vzeli tudi drugo, kar se ima.

Kapitalizem je pogol 600.000.000

žensk v delavnice in tovarne ter jih tam iskorišča. Iz tega sledi, da rabijo delavke volilno pravico, ki jim bo omogočevala varovati njihove interese.

Rev. Sojar pere svojo blamažo.

Župnik Sojar se zvija v A. S. kakor gad, ako mu stopiš na rep. Nagromadi je več kolon novih zavijanj, laži in nesmiselnih čenč, ker hoče na ta način oprati svoje nesmrtno blamažo. Izgovarja se, da ni bilo debate med njim in kristanom! O jerum, jerum! Z vsjo slovesnostjo trdi, da ni prosil sodruga Kristana oproščanja! Dalje pravi, da so bile njegove besede: "Dragi sodrugi! Bog vam pomagaj! Jaz vam želim vso svečó!" samo za "špas". Bravo! Župnik Sojar! Sicer pa prihajajo tudi — čitatelji A. S. do prepričanja, da "brijete norce iz njih" in da imate vse za "špas", kar pisate! Pa naj že bo kakor hoče, izvili se ne boste, pa se že zvijajte kakor hočete! — "Blamaža je sestra slave!"